

Instant X Peter Rónai

Kurátor výstavy: Adam Galko

Grafický dizajn: Linda Kuruc Marček

Trvanie výstavy: 5.5. – 30. 9. 2020

Sprístupnenie výstavy pre verejnosť: od 1. 6. 2020

Turčianska galéria v Martine, 2. NP

Výstava, ktorá bola symbolicky otvorená ešte v čase zatvorenej galérie, pokračuje v druhej časti jej sprístupnením pre verejnosť. Idea znepřístupnenia či zamedzenia pohľadu a čítania diel zostáva však vo výstave prítomná aj naďalej.

Koncepcia výstavy predstavuje užší výber diel Petra Rónaia z prevažne z 80. rokov, v ktorých autor skúma malevičovský „bod nula“ a rozvíja ho do krajných filozoficko-estetických polôh v rámci plochy obrazu. Anti-obrazy či obrazo-objekty zastúpené na výstave prekračujú význam obrazu ako klasického závesného média. Prostredníctvom binárneho, čierno-bieleho modelu zobrazovania – prekrývania, zhmotňovania – vyprázdňovania obracia autor pozornosť smerom k podstate samotného umeleckého diela a jeho vnútorného dialógu. Vnútorná rozpoltenosť a subverzia obrazov ako aj vymedzovanie a negácia vlastného umeleckého ťaženia je charakteristickou líniou, ktorá sa plynule odvíja naprieč Rónaiovou tvorbou zahŕňajúcou veľké množstvo najrôznejších médií a autorských stratégií. V rámci plochy obrazu sa tento princíp prejavuje ako fyzická premaľba, cenzúra a dekonštrukcia starších plátien či ich fragmentov. Nejasná a spochybňovaná pozícia diela zostáva na pomedzí hravej irónie a transcendentálnej monumentality. V niektorých prípadoch majú v sebe diela obsiahnutú akúsi postmodernú vznešenosť, postavenú na rozpore a protikladnosti spochybňujúcej samú seba (tak ako ju charakterizuje J. – F- Lyotard), ktorá vo svojej skrytosti, či estetike prázdna presahuje naše vnímanie. Či už prázdny priestorom uprostred plátna, nedopovedaným príbehom za premaľovaným obrazom, jeho nevystavením či vystavením za zatvorenými dverami.

Okrem týchto postkonceptuálnych hier s významom umeleckého artefaktu je rovnako výpovednou aj samotná forma. Gesto cenzúry – premaľba teda nefunguje výlučne ako popretie niečoho ale aj ako svojbytné vyjadrenie cez štruktúru farby, rytmus či expresiu maliarskeho gesta. Zatretý obraz už ako monochróm tak síce neguje pôvodné obsahové či výrazové východiská jeho podkladu, na druhej strane však cez materialitu maliarskej hmoty zdôrazňuje jeho prestupujúce štruktúry do nových kontextov.

Prostredníctvom odkazov a citácií svetových predstaviteľov abstraktného expresionizmu, akčnej maľby či informelu nám autor predkladá vizuálne presvedčivé odpovede na otázky, ktoré by vo vzťahu k dejinám umenia asi nikdy nezazneli. Či už spontánne, s hravou pointou alebo za účelom premostenia na súčasnosť. Ak by sme chceli teda vidieť akú farbu by mali slzy za Malevičom, ako by dopadla jeho posledná večera u Spoerriho, alebo čo by vzišlo zo stretnutia Maleviča s Jacksonom Pollockom, môžeme sa nechať viesť autorom a jeho interpretáciami. Na otázku ako by mohla vyzeráť detská izba Kazimira Maleviča odpovedá v úvode výstavy obrazo-objektom, ktorý je štetcom a zároveň plátňom zaveseným na stene spolu s deravou stoličkou postavenou pri vstupe do ďalšej miestnosti. Na podobnej stoličke by sme si vedeli predstaviť sedávať lektorov či strážcov výstavných priestorov, ktorí svojou prítomnosťou reprezentujú skôr statickosť a nemennosť vystaveného či

nedotknuteľnosť interpretačného východiska v podobe jednotne stanoveného výkladu. Odstránenie možnosti obsadenia tejto pozície kýmkoľvek vytvára príležitosť pozrieť sa skrz prázdny priestor deravej stoličky a nájdania si vlastnej cesty k čítaniu inštantne prítomného „X“.

Autor hovorí o svojom projekte:

Polovicu svojho života som prežil v režime, kde umelcovi nebolo dovolené povedať svoj názor, len to, čo bolo kultúrnou politikou predpísané. Napriek tomu mnohí kolegovia tvorili doma a svoje diela prezentovali v úzkom okruhu, boli jednoduchové výstavy, alebo príležitostné stretnutia v „otvorenom ateliéri“. Spisovatelia písali do šuplíka, bez toho, aby mali najmenšiu nádej na to, že sa to uverejní v najbližšom čase, alebo vôbec. Umelec netvorí len pre seba, nutne potrebuje aj keď minimálnu odozvu, keď nie počas svojho života, aspoň v budúcnosti. Teraz sa nachádzame v situácii, keď zdravotná pandémia tiež „nedovolí“ otvorenú a bezprostrednú komunikáciu vo výtvarnom umení, tak ako to bolo už samozrejmom záležitosťou po nežnej revolúcii. Dnes podobným spôsobom na to reagujeme ako predtým, rôznou formou umeleckých aktivít, mnoho krát vo virtuálnej sfére. Niekedy ale sa vyskytne príležitosť, ktorá ponúka iné riešenie, niečo mimoriadne. V našom prípade moja autorská výstava by sa nemala uskutočniť v čase, keď galérie musia byť zatvorené. Napriek tomu sme sa dohodli s kurátorom, že z ateliéru diela odvezieme do priestoru galérie, následne nainštalujeme výstavu, kompletne podľa vopred pripraveného plánu – a budeme čakať na vytúžený príchod obecnstva... aj keď to bude dlho trvať. Pôvodná prezentácia bola koncipovaná okolo okruhu obrazov s konceptuálnym podtextom, alebo diela, interpretáciou umenia zo svetových dejín, zväčša z rokov osemdesiatych. Paradoxne sú tu aj obrazy, ktoré nemohli byť vystavené v čase ich vzniku v totalitnom politickom systéme a teraz znovu nie sú prístupné pre obecnstvo, vďaka karantény zdravotnej pandémie... Ako autor, výtvarník, ale aj občan dúfam, že sa čoskoro dožijeme šťastného riešenia problému.

Peter Rónai (*1953 Budapešť)

Je multimediálny autor, ktorého tvorba sa začala plynule odvíjať od 70. rokov minulého storočia v rámci Maďarsko – Slovenskej neoficiálnej scény. Od začiatku išlo predovšetkým o prekračovanie klasických médií – maľby a fotografie, teoretických rámcov a kategórií, definícií samotného umenia v duchu neodadaistických, postkonceptuálnych či postmoderných princípov. Napriek multižánrovej roztrieštenosti má jeho tvorba konzistentnú a špecifickú podobu, ktorá sa svojimi neustálymi návratmi a recykláciami rozširuje smerom do hĺbky. Vo svojej tvorbe voľne nadväzuje na avantgardné smery svetového umenia, na ktoré sa však pozerá skôr s odstupom a iróniou. Je posledným predstaviteľom silnej vlny akčne-konceptuálneho umenia na Slovensku. Od 90. rokov je známy ako hlavný predstaviteľ videoartu na Slovensku. Autor v súčasnosti žije a tvorí v Bratislave. Ako pedagóg a vedúci ateliéru Grafiky a experimentálnej tvorby pôsobí na Katedre výtvarných umení a intermédií na Fakulte umení Košickej univerzity.

Výstavu z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

Fond na podporu umenia je hlavným partnerom projektu.

